

*اختلال دیکته نویسی (روشهای درمان و فعالیت های ترمیمی)

دانش آموزان زیادی وجود دارند که در درس دیکته دچار مشکل هستند و به نسبت تعداد غلطهایی که مرتکب می شوند، نمرات کمتری دریافت می کنند.

معمولاً معلمان و والدین برای تقویت دیکته آنان به راههای زیر متوسل می شوند:

۱- کودک را تحقیر، سرزنش و مؤاخذه می کنند.

۲- به سرزنش و انتقاد از معلم می پردازد.

۳- میزان تکالیف خانه و مدرسه را که به نوعی به درس دیکته مربوط می شود، افزایش می دهند.

۴- از کودک می خواهند شکل صحیح کلماتی را که در نوشتن آن مرتکب اشتباه شده است، بارها بنویسند.

اگر شما با مشکل دیکته نویسی یک دانش آموز روبه رو شوید چه خواهید کرد؟

برای دستیابی به یک راه حل ساده و امیدوار کننده، بهتر است ابتدا با اجرای آزمون هوشی، از طبیعی بودن هوش کودک اطمینان حاصل نماییم.

بعد از این کار باید اشتباهات دیکته های متعدّد دانش آموز را از روی دفتر دیکته وی یادداشت کنیم. به عنوان مثال اگر دانش آموز تا به حال ۱۰ دیکته نوشته است، تمام اشتباهاتی را که در آن دیکته ها مرتکب شده، یادداشت کنیم و علت یا علل آن اشتباهات را بیابیم.

انواع اشتباهات دیکته نویسی :

حافظه دیداری، حساسیت شنوایی، آموزشی، وارنه نویسی، دقت، قرینه نویسی، نارسا نویسی، تمیز دیداری - دقت و حافظه توالی دیداری

درمان نارسا نویسی :

خطاها و علل نارسا نویسی عبارتند از:

- ۱- کج نویسی بیش از حد
  - ۲- راست نویسی بیش از حد
  - ۳- پرفشار نوشتن
  - ۴- نامرتب نویسی
  - ۵- فاصله گذاری بیش از حد
  - ۶- زاویه دار نویسی بیش از حد
- ۱- **علل کج نویسی بیش از حد:** الف. بسیار نزدیک بودن بازو به بدن ب. دور بودن خیلی زیاد نوک قلم از انگشتان ج. درست نبودن جهت حرکت قلم د. بسیار سفت گرفتن شست.
- ۲- **علل راست نویسی بیش از حد:** الف. بسیار دور بودن بازو از بدن ب. هدایت قلم به تنهایی توسط انگشت سبابه ج. ناصحیح بودن جهت کاغذ.
- ۳- **علل پرفشار نوشتن:** الف. فشار دادن بیش از حد انگشت سبابه ب. استفاده از قلم نامناسب ج. نازک بودن بیش از حد قلم.
- ۴- **علل نامرتب نویسی:** الف. نبودن آزادی حرکت ب. حرکت بیش از حد کند دست ج. محکم گرفتن قلم د. نادرست یا ناراحت بودن وضعیت
- ۵- **علل فاصله گذاری بیش از حد:** الف. پیشرفت بیش از حد سریع قلم به سمت چپ ب. حرکت بیش از حد و سریع جانبی
- ۶- **علل زاویه دار نویسی بیش از حد:** الف. بیش از حد شل نگهداشتن قلم ب. حرکت بیش از حد کند قلم

اقدامات لازم برای ترمیم و درمان نارسا نویسی :

- ۱- روان نویسی در اختیار دانش آموز قرار دهید تا خطوطی به دلخواه رسم کند.
- ۲- یک وایت برد کوچک و قابل حمل و نقل در اختیار کودک قرار دهید تا به دلخواه روی آن نقاشی کند یا خطوطی رسم کند.

۳- نحوه ی مداد دست گرفتن دانش آموز باید صحیح باشد .

(مداد باید بین انگشت شصت و انگشت اشاره قرار گرفته و از بالای قسمت تراشیده شده گرفته شود .)

۴- اگر انگشتان و عضلات کوچک و بزرگ دست، ضعیف یا کوچک هستند، از مدارهای باریکتر استفاده شود و مداد خیلی کوتاه نباشد.

فعالتهایی برای تقویت عضلات کوچک و بزرگ دست :

الف. از کودک بخواهید کاغذهای باطله یا کاغذ روزنامه با دستهایش مجاله کند. (بهتر است این فعالیت را، بیشتر با دستی انجام دهد که با آن می نویسد)

ب. با استفاده از قیچی، کاغذهای باطله را قیچی کند. ت. از او بخواهید تا زیپ، دکمه های لباس و بند کفش خود را باز و بسته کند. ث. در محلی که ماسه یا خاک نرم وجود دارد از او بخواهید به کمک یک چوب، با ماسه و خاک بازی کند.

۵- یک سری خطهای موازی با فاصله کم و زیاد رسم کنید و از دانش آموز بخواهید تا وسط هر دو خط موازی، یک خط راست رسم کند.

۶- از دانش آموز بخواهید شکلهای نقطه چین را پر رنگ کند.

۷- ابتدا اعداد و کلمات و حروف را به صورت کامل بنویسید و سپس در کنار آن همان اعداد و کلمات را به صورت ناقص بنویسید و از کودک بخواهید آنها را کامل کند.

۸- دو نوار موازی هم را با فاصله مناسب به کاغذ بچسبانید و از کودک بخواهید تا بین آن دو نوار بنویسد.

تقویت هماهنگی چشم و دست :

تستهایی برای اطمینان یافتن از اینکه چشم و دست برتر کودک هر دو در یک طرف قرار دارد.

الف: یک توپ را در فاصله دو- سه متری کودک قرار دهید و از بخواهید تا بدود و توپ را شوت کند. آنگاه مشخص کنید که کدام پارا برای شوت کردن مورد استفاده قرار داده است. (همین پا، پای برتر است)

ب: ساعت مچی تان را به وی دهید تا امتحان کند که آیا صدای آن را می شنود یا خیر آنگاه یادداشت کنید که از کدام گوش خود استفاده کرده است؟ چپ یا راست؟

پ: نخ و سوزن پلاستیکی به وی بدهید تا نخ را از داخل سوراخ سوزن عبور دهد ملاحظه کنید با کدام دست نخ را عبور می دهد.

فعالتهایی برای تقویت هماهنگی چشم و دست :

الف: انداختن توپ در حلقه مینی بسکت.

ب: کوبیدن میخ. (با استفاده از وسایل چوبی و پلاستیکی)

پ: بازی با توپ و راکت

ت: پیچاندن نخ دور قرقره

ث: حمل یک استکان پر از آب، به شکلی که هنگام راه رفتن آب آن نریزد.

ج: چند شکل هندسی مثل دایره، مثلث و ... رسم کنید و از کودک بخواهید با استفاده از قیچی آن شکلها را بریده و جدا نماید.

چ: گرفتن و پرتاب کردن توپ

ح: دوختن

با انجام این تمرینها، می توان امیدوار بود که در مدت کوتاهی، نارسا نویسی اصلاح شود و آنگاه مربی با ایجاد شوق و دادن اعتماد به نفس به دانش آموز، مستقیماً او را برای خوب نوشتن کمک کرد.

علل مهم نارسا نویسی :

۱. عدم حرکت مناسب انگشتان

۲. عدم هماهنگی چشم و دست

۳. عدم یادگیری مفاهیم پایه ای مانند: بالا، پایین، زیر، رو

۴. استفاده نامناسب از میز و صندلی و مداد نامناسب

۵. بی قراری و پر تحرکی

۶. تأخیر در تکلم

۷. فقر یا نارسایی آموزش

۸. خطا در ادراک دیداری واژه ها

۹. عدم هماهنگی کلی بدن

درمان وارونه نویسی و قرینه نویسی

اگر وارونه و قرینه نویسی در سنین قبل از دبستان صورت گیرد و حتی در کلاس اول دبستان، چنانچه زیاد و پی در پی تکرار نشود امری طبیعی است.

برای درمان این مشکل، انجام تمام فعالیتهایی که برای درمان ناسانویسی ذکر شد مفید است. علاوه بر آن، اقدامات زیر را می توان انجام داد:

۱. تن آگاهی: دانش آموز بتواند اندامهایش را بشناسد را بشناسد. به این منظور از او می خواهیم هر اندامی را که نام می بریم با دستش نشان دهد.

۲. آدمکی از مقوا می سازیم، که اندامهایش قابلیت حرکت داشته باشد. سپس هر کدام از اندامهای آدمک را به جهات مختلف حرکت می دهیم و از کودک می خواهیم که همان حرکت ها را تقلید کند.

۳. مری رو به روی کودک بایستد و هر کدام از اندامهایش را حرکت دهد کودک آن حرکت را تکرار کند.

کودکان با مشکلات حرکتی:

در تواناییهای حرکتی مربوط به عضلات بزرگ مانند: چهار دست و پا رفتن، پریدن، دویدن، لی لی کردن، پرتاب کردن، راه رفتن و ... دچار مشکل و ناراحتی هستند.

در تواناییهای حرکتی مربوط به عضلات ظریف و پیچیده مانند: سوزن نخ کردن، قیچی کردن، رنگ کردن، نا کردن، مهره نخ کردن، بستن بند کفش، نقاشی کردن و ... دچار مشکل هستند.

کودکان با مشکلات در تشخیص و درک بینایی با اینکه از دید کافی و قدرت بینایی لازم برخوردارند اما مشکلات این کودکان در موارد زیر است:

الف. تشخیص و شناخت شکل ها و طرح های ریاضی و هندسی

ب. جور کردن اشیاء بر اساس شکل و اندازه

ج. تشخیص و درک تصویر اصلی از زمینه آن

د. تشخیص جزء از کل

ه. تشخیص حروف و کلمات از یکدیگر

کودکان با مشکلات تشخیص و درک شنوایی با اینکه از قدرت شنوایی کافی برخوردارند:

الف. مشکلاتی در تشخیص صدا دارند.

ب. ناتوانی تشخیص تشابهات و تفاوت‌های کلمات

ج. ناتوانی در نهایت تشخیص تشابهات و تفاوت‌های صدا در تکلم و خواندن

حالت شدید آن آنگوزی شنوایی است.

کودکان با مشکلات در تکلم و گفتار :

دستگاه تکلمی انسان که شامل حنجره، تارهای صوتی، لب، زبان، سقف دهان کودک قادر به دریافت محرک‌های حسی از طریق شنوایی نیست.

تقسیم‌بندی افراد از لحاظ مشکلات تکلمی :

۱. فرد ناشنوا: اگر کودک در دریافت صدا دچار مشکل باشد کودک ناشنوا است چون قادر به دریافت محرک‌های حسی از طریق شنوایی نیست پس نمی‌تواند تکلم کند.

۲. فرد کم‌توان ذهنی: اگر کودک از نظر هوشی در تمام جنبه‌ها پایین‌تر از متوسط عمل کند این کودک کم‌توان ذهنی است و کم‌بودن بهره هوشی کودک دلیل مشکلات تکلمی اوست.

۳. کودک ناسازگار: اگر کودک به علت محرومیت‌های شدید و عمیق عاطفی و محیطی و روانی دچار مشکلات گفتاری شود این کودک ناسازگار است و مشکلات محیطی، عاطفی و روحی و روانی دلیل مشکلات گفتاری اوست.

۴. فقر مادی و فقر فرهنگی: دلیل دشواری‌های تکلم می‌باشد.

کودکان با مشکلات خواندن و هجی کردن

اصطلاح دیس لکسی یا نارساخوان: این کودکان از هوش طبیعی برخوردار هستند اما قادر به خواندن درست و صحیح نیستند این کودکان واژه‌های بسیاری را می‌دانند و به راحتی آنها را در مکالمه به کار می‌گیرند اما قادر به درک و تشخیص و شناسایی علایم و نشانه‌های نوشتاری و چاپی نیستند.

علت مشکلات خواندن:

۱. تأخیر در رشد سیستم عصبی-مرکزی

۲. آسیب‌های مغزی

۳. صدمه به مراکز مغز که کنترل تکلم، شنوایی و بینایی را برعهده دارند.

۴. فشارهای محیطی

۵. فشارهای عاطفی و روانی

۶. عدم درک اطرافیان از تواناییهای خاص این دسته از کودکان

مشکلات کودکان (کودکان نارساخوان یا دیس لکسی به صورت عمومی)

۱. جهت یابی
۲. تشخیص راست و چپ
۳. تشخیص بالا و پایین (اکثرأدر تشخیص مفاهیم مشکل دارند)
۴. توالی حروف و کلمات
۵. هماهنگی بین چشم و دست (عدم هماهنگی دستگاه بینایی و حرکتی)
۶. مشکلات در ارتباط بین اعضای بدن خود و دیگران

مشکلات دیس لکسی ها به صورت اختصاصی:

۱. اشتباه کردن کلمات شبیه به هم مانند: غاز و غار، چای و جای. بیشتر در حروف شبیه به هم مانند: (ج،چ،ح،خ)

۲. حدس زدن کلمات با در نظر گرفتن حروف ابتدا و انتهای کلمات

۳. آینه خوانی یا وارونه خوانی کلمات مانند: روز به جای زور

۴. مشکلات شدید هجی کردن کلمات

۵. بی میلی و نفرت و انزجار از یادگیری خواندن

۶. دشواری در تشخیص جزء از کل

مشکلات نوشتاری یا نوشتن:

اصطلاح دیس گرافی این کودکان از هوش طبیعی برخوردار هستند اما بسیار بد می نویسند

خصوصیات این کودکان : ۱. آینه نویسی یا وارونه نویسی می کند ۲. از چپ به راست می نویسند ۳. بسیار بد خط می نویسد ۴. کج و معوج می نویسند.

مشکلات در ریاضیات و حساب کردن یا اصطلاح دیس کالکولی ها، اختلال در محاسبه و کسب مطالب و مفاهیم ریاضی می باشد.

۱. مشکل شدید در درک روابط فضایی ۲. مشکل در درک بینایی ۳. مشکل در تفکر و توجه ۴. مشکل در دقت

از دیدگاه کپارت رشد و پرورش فرد بر چهار پایه حرکتی بنیاد می گردد:

۱) **حالت:** آمادگی برای انجام امور یا گرفتن تصمیم پایه ی حرکت است همان شکل آرام و ساکت فرد می باشد. که برای انجام عمل یا تصمیمی انجام می دهد کپارت معتقد است که اگر کودک حالت را در حرکات مختلف و موقعیت های مختلف به گونه ای متعادل، کنترل شده و هدفدار حفظ نماید آن را تعادل می نامند.

۲) **تشخیص چپ و راست خود:** کودک باید بیاموزد که برای انجام امور چه هنگامی دست راست و ماهیچه های یک طرف بدن و چه مقعی دست چپ و یا ماهیچه های طرف دیگر بدن خود را به کار گیرد.

۳) **جهت یابی:** توانایی تشخیص چپ و راست اشیاء نسبت به یکدیگر در فضا می باشد.

۴) **تصور بدنی:** تصور مثبت با مشاهده و کنترل حرکات قسمت های مختلف بدن و ارتباط قسمت های مختلف بدن با یکدیگر و نیز ارتباط بدن با سایر اشیاء در فضا به درک تصور جسم خود میانجامد.

اگر این چهار مرحله از مهارت های حرکتی در افراد به طریق خوب انجام گیرد راه رفتن و تحرک کودک متعادل و موزون و هماهنگ و انعطاف پذیر می شود.

وسیله اندازه گیری ادراکی - حرکتی کپارت شامل امتحان یا مشاهده در پنج زمینه می باشد:

۱. **حالت و تعادل:** چهار نمره یا درجه در نظر گرفته بدین معنی که سه نمره برای رفتن بر نرده چوبی که شامل راه رفتن به جلو و عقب و به پهلو و همچنین یک نمره برای پریدن که شامل پریدن با دو پا و با یک پا.

۲. **تصور بدنی و تشخیص تفاوت:** شناسایی قسمت های مختلف بدن، تقلید حرکات، تعقیب هدف و تمرین در ارتباط با تناسب، فرشته در برف (که پنج نمره در نظر گرفته می شود)

۳. **پیوند ادراکی - حرکتی:** که شامل هفت نمره یا درجه می باشد چهار نمره برای فعالیت های مربوط به تخته سیاه که شامل رسم یک دایره، رسم دو دایره، رسم خط از چپ به راست و از راست به چپ و نیز رسم خطوط عمودی، سه نمره برای موزون نوشتن.

۴. **کنترل چشمی:** ۴ نمره یا درجه منظور می شود کودک اول با دو چشم، سپس با چشم راست پس از آن با چشم چپ و در آخر مجدداً با دو چشم حرکت نوری که دور و نزدیک می شود تعقیب کند.

۵. **درک شکل:** دو نمره یا درجه منظور می گردد کودکان ۵ تا ۶ سال شکل های ۱ تا ۴ کودکان ۶ تا ۷ سال شکل های ۱ تا ۷ و کودکان ۷ سال و بالاتر تمام ۷ شکل داده می شود کودک این شکلها را با مداد بر کاغذ سفید کپی می کند و بر اساس چگونگی کپی کردن نمره می گیرد.

فرایند یاددهی - یادگیری

مهارت های اصلی و اساسی: (خواندن، نوشتن، شنیدن، گفتن، خزانه لغات)

مهارتهای سطح پایین یادگیری: ۱. سوال کردن (پرسش) ۲. کنجکاوی ۳. دقت ۴. توجه و تمرکز ۵. تفکر.

مهارتهای سطح بالای یادگیری: ۱. خلاقیت (آفرینش) ۲. حل مسأله ۳. درک مطلب (درک و فهم) ۴. استدلال و منطق ۵. مهارت های عملکردی .

سطوح یادگیری: دانش، درک و فهم، کاربرد، تجزیه و تحلیل، ترکیب، ارزشیابی.

اهداف یادگیری: خوب زیستن، شاد زیستن، رعایت حقوق دیگران چون انسان در ارتباط با انسانهای دیگر است که مراحل اوج را طی می کند و در ارتباط با انسانهای دیگر است که به افول و زوال و نابودی کشیده می شود به طوری که شعار جهانی سازمان جهانی علمی آموزشی و فرهنگی.

زندگی کن و بگذار زندگی کنند. **Live and let Live.**

چند توصیه آموزشی در ارتباط با کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری

- ۱) در ارتباط و صحبت کردن با کودک به جای عبارتهای کلی از عبارت مشخص استفاده کنیم.
- ۲) از کودک با توجه به سطح مهارت و توانایی اش از او انتظار داشته باشیم و سطح خستگی پذیری کودک را در نظر بگیریم.
- ۳) سطح آموزش خود را جنان برنامه ریزی کنیم که تمام اوقات با فعالیتهای مختلف مشغولیت ذهنی و کاری را برای او ایجاد کنیم به طوری که حواس پرتی و جنب و جوش زیاد او کاهش پیدا کند.
- ۴) ارائه تمام فعالیت ها و آموزش باید حالت بازی و سرگرمی داشته باشد یعنی در قالب فعالیتهای عملی باشد.
- ۵) کودکان کمرو، خجالتی و گوشه گیر را به فعالیت و تحرک وادار کنیم.
- ۶) آموزش باید از سطوح ساده و آسان شروع و به فعالیتهای سخت و پیچیده خاتمه یابد.
- ۷) هرگز از مشاوره با کودکان مبتلا به ناتوانیهای یادگیری غافل نباشیم این کار به حفظ بهداشت روانی و ایجاد علاقه و انگیزه در کودک کمک می کند.
- ۸) آموزشهای لازم به والدین داده شود مثلث ارتباط کانل کودک والدین و مربی کارآمدترین و موثرترین شکل آموزش است.
- ۹) در دادن دستورات و تعامل و کار با دانش آموزان از واژگان سهل و ساده و قابل فهم استفاده کنیم.
- ۱۰) تکالیف برنامه ها و انجام وظیفه در قبال دانش آموز به طور واضح و روشن باید مشخص باشند و فاصله زمانی را برای یادگیری باید در نظر بگیریم.

- ۱۱) آموزش باید از سطحی که کودک در آن مشکل دارد شروع شود.
- ۱۲) آموزش باید بر اساس آمادگی، علاقه، انگیزه و تجربه ی کودک به او داده شود.
- ۱۳) آموزش باید بر اساس سطح صبر و تحمل کودک تنظیم شود.
- ۱۴) در آموزش حواس گوناگون بکار گرفته شود.
- ۱۵) در آموزش به کودکان باید کنترل متغیرهایی چون: دقت، سرعت، سلاست، مجاورت کودک با دیگران اندازه ی مواد نوشتنی و ... مورد توجه قرار گیرد.
- ۱۶) آموزش باید بر مهارت‌های کلامی و غیرکلامی تأکید داشته باشد.
- ۱۷) تکرار و تنوع در تمرینات و روش‌های آموزشی مدنظر قرار بگیرد.
- ۱۸) مربی باید علاقمند و با صبر و حوصله و دقت فراوان تداوم بخش کار خود باشد.

تقویت حافظه دیداری:

برای درمان این نوع غلط‌های املائی چه کنیم:

منزور - مقازه - سبر - بشغاب - اسحاب

علت عمده این نوع غلط‌های، ضعف حافظه دیداری است، یعنی کودک به خوبی قادر نیست تصویر حرف مورد نظر را در کلمه به خاطر بیاورد. بهتر است حافظه دیداری کودک را تقویت کنیم تا نه تنها املاء درست واژه‌های را که غلط نوشته است فرا گیرد، بلکه با خواندن و دیدن هر کلمه جدید، توانایی به خاطر سپاری آن را داشته باشد.

فعالیت‌هایی برای تقویت حافظه دیداری:

۱. ابتدا دو تصویر را انتخاب کرده و یک به یک به دانش آموزان می‌دهیم و سپس تصویرها را مخفی می‌کنیم و از او می‌خواهیم که آن تصویرها را نام ببرد.
۲. همان تمرین اول را تکرار می‌کنیم اما این بار به جای دو تصویر، سه تصویر را به وی نشان می‌دهیم. اگر کودک قادر به یادآوری آنها بود، چهار تصویر را نشان می‌دهیم.
۳. یک تصویر نسبتاً مرکب را به دانش آموز نشان می‌دهیم و از وی می‌خواهیم تا کل و اجزا آن را به خاطر بسپارد. پس از اینکه کودک مدت زمانی را که خودش کافی می‌داند به تصویر دقت کرد، تصویر را مخفی و اجزا تصویر را از وی سوال می‌کنیم.

به عنوان مثال اگر تصویر را به دانش آموز نشان دهیم چه سوالاتی باید از او پرسیده شود:

۱. چند نفر در عکس دیدی؟

۲. چه حیوانی در تصویر بود؟

۳. بچه ها چه کار می کردند؟

۴. آنها در کجا بازی می کردند؟

۵. آیا پسر کفش به پا داشت؟

۴. مجموعه محدودی از اشیاء را به ترتیب خاصی می چینیم و از دانش آموز می خواهیم ترتیب قرار گرفتن آنها را به خاطر بسپارد. سپس چشمان او را می بندیم و آنگاه، جای چند وسیله را با هم عوض می کنیم و بعد از وی می خواهیم اشیاء را به ترتیب قبلی بچینند.

۵. چند کارت مقوایی تهیه کرده و بر روی هر کدام یک واژه می نویسیم. کارتها را به دانش آموز می دهیم تا واژه ها را به خاطر بسپارد، سپس کارتها را از او گرفته و دور از دید وی، یکی دو کارت را بر می داریم و بقیه را به دانش آموز می دهیم. سپس از او می خواهیم تا کارت مربوط به واژه ای را که برداشته ایم معرفی کند.

مهربان	بشقاب	دوست
--------	-------	------

۶. پس از اینکه به مدت چند روز و روزانه حدود پانزده دقیقه، تمرینهای قبلی را انجام دادیم، اغلب واژه های نسبتاً مشکل کتاب درسی را انتخاب می کنیم و آنگاه هر واژه را بر روی یک کارت مقوایی می نویسیم. تعیین تعداد واژه ها، به میزان خطاهای کودک در باز یادآوری حروف خاص واژهها بستگی دارد. یعنی هر قدر کودک از ضعف املاء بیشتری برخوردار باشد، تعداد کارتهای تهیه شده بیشتر خواهد بود. اینکه مربی کارتها را به دانش آموز نشان می دهد و از وی می خواهد که املاء آن را، با انگشتش در هوا بنویسد. کارت مربوط به هر کدام از واژه ها که درست نوشته شدند، به عنوان یک امتیاز به دانش آموز داده می شود.

۷. بسیار ضروری است که از گفتن تعداد غلطهای کودک به هنگام انجام تمرینها، یا به هنگام تصحیح دیکته، خودداری کنیم. همیشه باید تعداد واژه هایی را که درست نوشته است و از نظر او یک تلاش موفق محسوب می شود، به حساب آوریم. این امر موجب تقویت یادگیری وی خواهد شد. به هنگام اظهار نظر شفاهی یا زیر نویسی دیکته، می توان به دو نوع زیر نویس از طرف آموزگاران توجه کرده و از نوع مناسب آن استفاده نمود.

زیر نویسهای مناسب:

* خوشحالم که ۳۴ واژه را کاملاً درست نوشته ای

* می توانیم با هم بازی هایی بکنیم که میزان دقت را افزایش می دهد.

* به پیشرفت نهایی خیلی نزدیک شده ای

* با نگاه کردن به شکل درست کلمه، آن را یک بار بنویس. بعد بدون نگاه کردن به شکل درست کلمه، یک بار دیگر آن را بنویس. حتماً موفق می شوی که کاملاً درست بنویسی.

* از این زیباتر هم، می توانی بنویسی.

زیر نویس های نامناسب :

* متأسفانه باز هم ۴ غلط داری

* از هر غلط ۲ بار بنویس

* متأسفم، بیشتر دقت کن

* برای اینکه به پیشرفت نهایی بررسی هنوز باید خیلی تلاش کنی

* خیلی بد خط است

* کمی پیشرفت کرده ای اما باید بیشتر از این سعی کنی

زیر نویسهای دیگری هستند که متأسفانه نه تنها هنوز به کار می روند، بلکه بسیار معمول و رایج می باشند، مانند:

از هر غلط پنج بار بنویس

منظور معلم این است که دانش آموز از ((درست هر کلمه)) پنج بار بنویسد و کلمه ((غلط)) را بی جا به کار می برد.

۸. پس از انجام تمرینهای بالا، می توان از کارتهایی که در آن چندین کلمه نوشته شده است استفاده کرد، تا کودک همزمان چند کلمه را ببیند و به خاطر بسپارد. سپس باید تمرینهایی مشابه همان تمرینهایی که با کارتهای کوچک انجام می گرفت، انجام داد.

امید
تلاش
بخشش

۹. پس از انجام تمرینهای فوق، می توان کارتهایی تهیه کرد و در آن واژه های هم خانواده را نوشت. مانند:

مخصوص	خاص
اختصاص	مخصوص
خواص	خاصیت

این تمرین موجب می شود که علاوه بر تقویت حافظه دیداری، کودک تُرک کند که این کلمات یک ریشه دارند و هم خانواده هستند و بنابراین همانند هم نوشته می شوند .

تقویت تمیز دیداری : (س از ش) (ک از گ) (ع از غ)

غلطهای زیر مربوط به تمیز دیداری است. یعنی کودک در ادراک ریزه کاریها و جزئیات کلمه ای که به خاطر سپرده است، دچار مشکل بوده و بنابراین در نوشتن آنها مرتکب اشتباه شده است.

دوز - بتر - زور - جانہ - دوس

برای درمان این نوع مشکلات باید تمرینهایی برای دانش آموز تدارک دید که در حیطه ادراکهای متعدد دیداری قرار دارند :

الف: توانایی در تمیز دیداری - این توانایی به تشخیص تفاوت یک چیز از چیز دیگر مربوط می شود.

مثلاً توانایی تشخیص:

((س)) از ((ش)) - ((د)) از ((ذ)) - ((ع)) از ((غ)) - ((ک)) از ((گ))

فعالتهایی برای تقویت تمیز دیداری :

۱. تصاویری مشابه هم رسم می کنیم و از کودک می خواهیم دور یکی از اشکال هندسی را که از او می خواهیم (مثلاً شکل مربع) دایره رسم کند.

۲. کارتهایی را تهیه می کنیم که در ستون سمت راست کارت، یک حرف می نویسیم و در ستون سمت چپ کارت چند حرف، از جمله حرفی را که در سمت راست نوشته بودیم، می نویسیم سپس از دانش آموز می خواهیم که حرف سمت راست را در میان حروف سمت چپ بیابد:

نمونه حروف سمت راست را در بین حروف دیگر بیابید	
چ - ی - ص - خ - ج - ک - چ	ج
ر - و - ذ - ا - د - م	د

۳. کارتهایی تهیه می کنیم و درست راست آن، یک کلمه می نویسیم دانش آموز باید همان کلمه را از بین کلماتی که در سمت چپ نوشته ایم پیدا کند.

دانش	رانش - سازش - دوش - دانش - درویش
حاتم	خانه - نادم - خاتم - حاتم - قاسم

ب: ادراک نقش از زمینه - این یک مهارت ادراکی است که به تشخیص یک چیز از زمینه محیطی آن، مربوط می شود. وقتی دانش آموز این مهارت را داشته باشد، می تواند حروف کوچک "ب" و "ت" را در میان این واژه ها به خوبی ادراک نماید و بنابراین بین هر کدام از آن حروف و کل کلمه تمیز قایل شود:

شستشو	مسبب	مستأجر	مستأصل
-------	------	--------	--------

فعالتهای برای تقویت ادراک نقش از زمینه:

۱. با طراحی تصویرهایی مانند زیر، از کودک می خواهیم تا دور شکل خاصی را که تعیین می کنیم، یک دایره رسم کند.

۲. کارتهایی از مقوا تهیه می کنیم و روی آن حروف الفبا را در جهات مختلف می نویسیم. با ارایه هر کارت از دانش آموز می خواهیم که بدون چرخاندن کارت، یکی از حروف را تعیین کرده ایم، شناسایی نماید یا به کمک مداد دور آن دایره ای رسم کند.

۳. نقاشی ها یا طراحیهایی تدارک می بینیم که یک یا چند تصویر خاص در آنها پنهان شده باشد و از دانش آموز می خواهیم تصویر مورد نظر را بیابد.

۴. کارتهایی مقوایی تهیه کرده و حروفی را مطابق الگوی زیر در هم می نویسیم.

و از کودک می خواهیم تا دور حرف خاصی را تعیین می کنیم دایره رسم کند.

۵. یک صفحه از کتاب درسی دانش آموز را انتخاب کرده و از او می خواهیم دور حرف خاصی را که تعیین می کنیم دایره رسم کند.

پ: اكمال دیداری - این مهارت به توانایی بازشناسی یک چیز، بدون اینکه کل آن نشان داده شود، اطلاق می شود.

فعالتهای برای تقویت اكمال (تکمیل) دیداری:

۱. شکلهای مختلف هندسی را که بخشی از آن رسم نشده در اختیار کودک قرار می دهیم تا آنها را تکمیل کند.

۲. طرحهایی از حیوانات مختلف را که تکمیل نشده است در اختیار کودک قرار می دهیم تا آنها را تکمیل کند.

۳. کارتهای مقوایی تهیه کرده، حروف مختلف را به صورتی ناقص روی آن می نویسیم و از دانش آموز می خواهیم تا آنها را تکمیل کند.

ت: هماهنگی دیداری حرکتی - این مهارت به توانایی هماهنگ ساختن دیدار از یک شیء و حرکت قسمتهای مختلف بدن گفته می شود.

فعالتهایی برای تقویت هماهنگی دیداری حرکتی:

۱. مربی می تواند از تصاویری مشابه استفاده کند.

در این تصاویر دانش آموز باید شکلهایی را که در نقطه چین ها می بیند، در قسمت پایین تصویر رسم نماید.

۲. از دانش آموز بخواهید شکلهای نقطه چین را پر کند.

۳. از دانش آموز می خواهیم تصاویر هندسی و نیز نقاشی حیوانات و اشیاء را کپی کند.

ث: حافظه توالی دیداری - این مهارت به توانایی یادآوری آنچه دیده ایم به همان ترتیبی که بوده، مربوط می شود. دانش آموزانی که از این مهارت به اندازه کافی برخوردار نیستند، در تجسم و ترتیب و توالی حروف دچار مشکل می شوند. به عنوان مثال، "دارد" را، "دادر" و "مادر" را "مارد" می نویسد.

فعالتهایی برای تقویت حافظه توالی دیداری:

۱. سه یا چهار نفر را به دانش آموز معرفی می کنیم، سپس وی باید به ترتیب آنها را نشان دهد.

۲. جلوی دانش آموز می ایستیم و چند حرکت بدنی انجام می دهیم و سپس از او می خواهیم همان حرکتهای را به ترتیب انجام دهد.

۳. یک کارت مقوایی را که روی آن سه یا چهار حرف نوشته ایم به وی نشان می دهیم، سپس کارت را مخفی کرده از او می خواهیم حروفی را که دیده بود به ترتیب از سمت راست به چپ نام ببرد.

ک - ی - ط - س - ج

۴. همان تمرین قبلی را انجام می دهیم اما این بار به جای حروف از کلمات استفاده می کنیم.

شقایق - گل - لاله - بهار

نقش معلم

یکی از نقش‌های مهمی که معلم بالینی می‌تواند داشته باشد تغییر دادن برخی متغیرها در مدرسه است نظیر: سطح دشواری، فضا، زمان، زبان و رابطه میان فردی بین معلم و دانش آموز.

معلم با تغییر و اصلاح این اجزا، متغیرهایی را که در یادگیری مؤثرند مهار می‌کند. معلم‌های ناتوانی یادگیری باید از دو نوع قابلیت برخوردار باشند. یکی دانش و مهارت‌های حرفه‌ای و مهارت‌های اجرای آزمون و تدریس است و دیگری توانایی برقراری روابط انسانی که مستلزم حساسیت و مهارت کارکردن با مردم است.

معلم باید نسبت به نوع یادگیری فردی دانش آموزان، علائق، نقاط ضعف، نقاط قوت، سطوح رشد و احساسات و سازگاری آنان با جهان پیرامونی حساس باشند. برای ایجاد رابطه‌ای قوی و همدلانه با دانش آموز توجه به شش اصل درمانی مهم است: حسن تفاهم، مسئولیت مشترک، سازمان دادن، صداقت، موفقیت و علاقه

و نیز معلم ناتوانی‌های یادگیری با بهره‌گیری از روش‌های آموزشی ویژه می‌تواند گام‌های مؤثری در این راه بردارد. که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

روش‌های ترمیمی و آموزشی کودکان با ناتوانی‌های یادگیری

روش ادراکی حرکتی

طرفداران این روش از جمله کپارت معتقدند که یادگیری حرکتی مبدأ یادگیری است و فرایندهای ذهنی عالیتر پس از رشد مناسب سیستم حرکتی و سیستم ادراکی و همچنین پیوندهای ارتباطی میان یادگیری حرکتی و ادراکی بوجود می‌آید.

راه‌های بازسازی و تقویت یادگیری‌های ادراکی - حرکتی:

نرده چوبی - تخته تعادل - توری اکروبات یا تشک ژیمناستیک - فرشته در برف - بازیهای تقلیدی - تقلید صدای موزون

راه‌های تقویت پیوند ادراکی - حرکتی

فعالیت‌های مربوط به عضلات بزرگ - فعالیت‌های مربوط به عضلات ظریف

تمرین برای پیوند ادراک بینایی، حرکتی - تمرین برای پیوند ادراک شنوایی، حرکتی.

راههای تقویت کنترل بینایی :

تمرین برای تقویت تمرکز چشمی-تمرین برای تقویت تعقیب چشمی

تمرین و آموزشهای لازم قبل از شروع به نوشتن :

آزادانه بر تخته کلاس هر نوع خطی را ترسیم کند - نقاشی با انگشتان

کپی کردن اشکال منظم هندسی

تمرین و آموزش برای تقویت ادراک شکل

تشخیص و تمییز اشیا و تصاویر مختلف- جور کردن اشیا و تصاویر- تشخیص حروف و اعداد- تشخیص قسمتهای حذف شده

روش چند حسی

روش خانم دکتر گریس فرنالد که در آن توازن و تعادلی برای استفاده از حس بینایی، شنوایی، و حس لامسه مورد نظر است و آن را روش تعقیب حسی نیز می گویند از بقیه روشهای چند حسی کاملتر است.

مراحل روش چند حسی فرنالد:

کلمه وهمچنین موضوع داستان توسط کودک انتخاب شود

تعقیب کلمه با انگشت

نوشتن کلمه بدون نگاه کردن به آن

- تلفظ کلمه با صدای بلند همزمان با نوشتن کلمه یا تعقیب با انگشت

روش سازماندهی مجدد اعصاب مرکزی

کارل دلاکاتو از نظریه پردازان ادراکی - حرکتی روش سازماندهی مجدد اعصاب مرکزی را پیشنهاد نموده، وی در روش ترمیمی خود برآن است تا با تمرینهای مختلفی که اساساً از رشد حرکتی کودکان طبیعی با تأکید بر

خزیدن، چهار دست و پا رفتن و حرکت تقاطعی دست و پا اقتباس شده است نظم رشد سیستم اعصاب مرکزی را دوباره سازی کند تا بدین ترتیب مرحله رشد نیافته را جبران نماید و یادگیری فرایند طبیعی خود را بازیابد.

منابع مورد استفاده:

۱- کریمی، یوسف. اختلالات یادگیری. ۱۳۸۴ نشر ساوان.

۲- سیف نراقی، مریم- نادری، عزت الله. اختلالات یادگیری. (۱۳۸۲) تهران انتشارات امیر کبیر.

۳- فریاد، اکبر-رخشان، فریدون. ناتوانیهای یادگیری. (۱۳۷۹) انتشارات مبنا.

۴- سیاح، سیاری-نیمتاج. ناتوانی یادگیری.

۵- کرک، ساموئل-چالفانت، ترجمه رونقی سیمین-خانجانی، زینب-وثوقی، مهین. اختلالات یادگیری تحولی و تحصیلی ۱۳۷۷ سازمان آموزش و پرورش استثنائی.

۶- پاشا، شریفی حسن. روانشناسی هوش و سنجش آن. انتشارات پیام نور.

۷- تبریزی، مصطفی. درمان اختلال دیکته نویسی. انتشارات رشد.

۸- تبریزی، مصطفی. درمان اختلال خواندن. انتشارات رشد.

تهیه کننده: عابدمولودی

سفر یادگیری